

5

INSTITUTE OF INDIGENOUS MEDICINE, UNIVERSITY OF COLOMBO, RAJAGIRIYA
BAMS LEVEL II - FIRST SEMESTER EXAMINATION – OCTOBER 2015

SANSKRIT III
COURSE CODE – MS 2104

Time: 2 1/2hour
9.45 a.m. – 12.15 noon

Index No

Answer all questions.

Part I - Structured Questions

(01) Read this stanza and answer following questions.

(10 Marks)

"सिरानुसारिभिर्दोषैर्विगुणैरूर्ध्वमागतैः ॥

जायन्ते नेत्रभागेषु रोगाः परमदारुणाः ॥"

- (I) Write the word order of the stanza?
- (II) What is the case (विभक्ति) used in the first line (पाद)?
- (III) Write the verb-roots (धातु) of the words 'जायन्ते' and 'आगतैः'.
- (IV) Name the लकार, पद, पुरुष and वचन of the verb 'जायन्ते'.
- (V) Separate the words of 'सिरानुसारिभिर्दोषैर्विगुणैरूर्ध्वमागतैः'.
- (VI) Explain briefly the initiating process of the eye-disease?

(02) Read the stanza and answer the questions given below.

(10 Marks)

"प्राणप्रेयसि मा पिबन्तु पुरुषाः पित्तज्वरव्याकुला

नानावल्लिजलं विलम्बितफलं पाने विषादप्रदम् ।

तत् तैः किं क्रियतां चिकित्सकपते मुग्धे सुखं सेव्यताम्

सद्यस्तापहरः सुधाधिकतरः कान्ताऽथरः केवलम् ॥"

- (I) Rewrite the stanza in a dialogue form.
- (II) Separate the words of 'सद्यस्तापहरः' 'सुधाधिकतरः' 'कान्ताऽथरः'.

(III) What is the case (विभक्ति) of the words 'प्राणप्रेयसि' and 'चिकित्सकपते' ?

(IV) What is the grammatical category of the words 'मा' and 'केवलम्'?

(V) Which is the gender (लिङ्ग) of the word 'मुग्धे' ?

(VI) What is the grammatical category of the underlined part of the word 'विलम्बितफल' ?

(VII) Name the लकार, पद, पुरुष and वचन of the verb 'पिबन्तु'

(03) Read the following stanza and answer the following questions.

(05 Marks)

"दुर्जनः परिहर्तव्यो विद्यया भूषितोऽपि सन् ॥

मणिनाऽलङ्कृतः सर्पः किमसौ न भयङ्करः ॥"

(I) Which is the विभक्ति (case) of the word विद्यया ?

(II) Separate the words of भूषितोऽपि.

(III) Identify two particles (निपात) from the above stanza.

(IV) Write two कृदन्त-पद (participles).

(V) Write the तृतीया-विभक्ति, एक-वचन (Instrumental case, Singular) form of the word दुर्जन.

(04) Read this quotation and answer the questions given below.

(05 Marks)

"असाध्यो ह्रस्वजाब्धो यो जलसावश्च पैत्तिकः ॥ ३१ ॥

परिम्लायी च नीलश्च याप्याः काचोऽथ तन्मयः ॥

अभिध्यन्दोऽधिमन्थोऽम्लाध्युषितं शुकिका च या ॥ ३२ ॥

दृष्टिः पित्तविदग्धा च धूमदर्शी च सिध्यति ॥"

(I) Which is the category of eye disease out of six that this stanza describes?

(II) Group the diseases of that category under the three headings of 'साध्य', 'असाध्य' and 'याप्य'.

(III) What is the name of the eye disease indicated by the phrase "काचोऽथ तन्मयः".

(05) Fill in the blanks with appropriate verb forms of the given verb-roots (धातु).

(05 Marks)

- (I) विकारेषु एते सध्याः (भू - लट्-लकार, परस्मै-पद) ।
(II) अहं एतान् भूयः (प्र+वच्- लृट्-लकार, परस्मै-पद) ।
(III) नेत्रभागेषु परमदारुणाः रोगाः (जन् - लट्-लकार, आत्मने-पद) ।
(IV) वयं समासेन वैद्यजीवनं (क् - लट्-लकार, परस्मै-पद) ।
(V) अहं तस्य अखिलं रहस्यं खलु (लिख् - लट्-लकार, परस्मै- पद) ।

(06) (A) Give synonyms (पर्यय-पद) to the following words.

(05 Marks)

(I) वातज्वर (II) कण्डरा (III) वधू

(B) Name the gender (लिङ्ग) of the following words

(I) कलत्रम् (II) मतिः (III) अक्षिणि

(C) Name the number (वचन) of the following words

(I) सिराणां (II) वर्त्मनी

(D) Name the case (विभक्ति) of the following words

(I) प्रिये (II) मुरासापतेः

Part II –Essay Question

(01) Translate the following stanzas into English.

- (I) यस्यास्ति वित्तं स नरः कुलीनः
स पण्डितः स श्रुतवान्गुणज्ञः॥
स एव वक्ता स च दर्शनीयः
सर्वे गुणाः काञ्चनमाश्रयन्ति ॥ ४१ ॥ (नीतिशतकम्) (05 Marks)
- (II) महीन्द्रमहिलात्रपाप्रदपदारविन्दे तथा
पयोनिधिपयस्ततो जलधरैरुपात्ता यथा ।
मम प्रकृतिनीरसा नृपभिषग्भिरङ्गीकृता भविष्यति
सरस्वति रसवती मुरासापतेः ॥ ११ ॥ (वैद्यजीवनम्) (05 Marks)
- (III) "निखिलेनोपदिश्यन्ते यत्र रोगाः पृथग्विधाः ॥ ४ ॥
शालाक्यतन्त्राभिहिता विदेहाधिपकीर्तिताः ।
ये च विस्तरतो दृष्टाः कुमारबाधहेतवः ॥ ५ ॥
षट्सु कायचिकित्सासु ये चोक्ताः परमर्षिभिः ॥
उपसर्गादयो रोगा ये चाप्यागन्तवः स्मृताः ॥ ६ ॥
त्रिषष्टी रससंसर्गाः स्वस्थवृत्तं तथैव च ॥
युक्तार्था युक्तयश्चैव दोषभेदास्तथैव च ॥ ७ ॥
यत्रोक्ता विविधा अर्था रोगसाधनहेतवः ॥" (सुश्रुतसंहिता) (10 Marks)

(02) Translate the bellow mentioned sentences into Sanskrit.

(2 x 10 = 20 Marks)

- (I) In eye-ball, red portion originate from *agni*.
(II) Now I will tell about *dr̥ṣṭi* (pupil) as the expert says.
(III) Oh, what is the need of many *kaṣāya*
(IV) It is a good fortune of the animals.
(V) The family attains to dignity.
(VI) We shall expound the chapter called 'Aupadravika'.
(VII) I describe the diseases located in the head at the beginning.
(VIII) Knowledge of physicians will go into fatigue
(IX) Will they understand my attempts?
(X) I compose Vaidyajivanam in brief, like a poem.
